

ارقام و اهداف برنامه سوم. از روی کاغذ تا دنیای واقعیات

طرح اهداف برنامه دوم و عملکرد محقق شده آن تا انتهای سال گذشته به بررسی اهداف برنامه سوم مبنی بر ارقام مندرج در لایحه پیشنهادی در برنامه سوم به مجلس می‌پردازیم و در اعداد و ارقام کلی میزان تحقق پذیری هر یک را بررسی می‌کنیم.

۱- تولید ناخالص ملی

در برنامه دوم توسعه، میزان رشد تولید ناخالص داخلی (با نفت) به قیمت ثابت سال ۱۳۶۱ معادل ۵/۱ درصد پیش‌بینی شده بود. تحقق رشد تولید ناخالص ملی یکی از

برخوردار از امتیازات نابرابر اقتصادی، فرار سرمایه و نیروی انسانی، بدهی‌های خارجی و مشکلات موجود در فضای سیاسی کشور و تأثیر آن بر امنیت اقتصادی از عمده‌ترین موانعی هستند که تحقق اهداف پیش‌بینی شده در برنامه سوم توسعه را با مشکلات جدی مواجه خواهد کرد.

همچنین نحوه کار قابل تأمل پنجمین دوره مجلس شورای اسلامی که در واپسین ماه‌های حیات، و خود در آستانه برگزاری انتخابات جدید، برنامه را مورد بررسی و تصویب قرارداد، محتویات آن را دستخوش تغییراتی عمده کرد. از عمده‌ترین

تغییرات می‌توان این موارد را دانست: تصویب مواردی که بار شدید مالی برای دولت به همراه دارد از جمله طرح محدودیت افزایش بهای کالا و خدمات دولتی تنها به میزان ده درصد در سال علیرغم پیش‌بینی نرخ تورم متوسط به میزان ۱۵/۹ درصد در طول برنامه سوم، موکول‌سازی افزایش بهای حامل‌های انرژی به بودجه سالانه دولت و ضرورت افزایش حقوق کارمندان دولت متناسب با تورم سالانه.

این‌ها مواردی هستند که تحقق اهداف و ارقام برنامه سوم را با دشواری بیشتر مواجه خواهد کرد. در ادامه این تحلیل، ضمن

ایران را می‌توان جزو معدود کشورها در جهان کنونی دانست که به دلیل برخوردارگی از یکی از دولتی‌ترین نظام‌های اقتصادی، همچنان از برنامه‌ریزی متمرکز دولتی به عنوان راهبرد اساسی رشد و توسعه استفاده می‌کند. ترکیب اقتصاد ایران هم‌اکنون پس از دو کشور کمونیست کره شمالی و کوبا، دولتی‌ترین اقتصاد جهان است و حتی براساس برخی برآوردها از ساختار اقتصادی شوروی سابق نیز دولتی‌تر است. چنین ساختار متمرکزی سبب می‌شود حکومت به عنوان آقا و صاحب اقتصاد کشور بیندازد که می‌تواند با ابزار کنترلی خود، روند اقتصاد کشور را به سمتی به حرکت درآورد که نتیجه آن دست‌یابی به رشد و توسعه (براساس تعریف مورد قبول آن از سوی دولت) باشد. اما اگرچه چنین راهبردی می‌تواند از نظر تئوری و روی کاغذ مفید به فایده تلقی شود اما در عمل تجربه نشان داده که روش برنامه‌ریزی متمرکز دولتی نمی‌تواند به اهداف مورد نظر منتهی شود و اثرگذاری دهها فاکتور پیدا و پنهان داخلی و خارجی که پیش‌بینی آن فراتر از توان علمی هر گروه کارشناسی (هرچند خبره) است سبب می‌شود عملکرد برنامه با آن چه که مورد نظر طراحان آن بوده است تفاوت‌های فاحشی بیابد. تجربه برنامه‌های اول و دوم ایران مؤید این واقعیت است و می‌توان گفت نتایج مشابهی نیز از اجرای برنامه سوم (با هر محتوایی که به تصویب نهایی برسد و به هر ترتیبی که اجرا شود)، حاصل خواهد شد.

تأثیرپذیری شدید اقتصاد ایران از متغیرهای اساسی خارجی بهای نفت، مشکلات ساختاری اقتصاد بیمار کشور، ضعف نظام سرمایه‌گذاری و پس‌انداز ملی، حضور گروه‌های قدرتمند و

شرکت سکو ایران

تیمت لیسانس کارخانجات سکو ایتالیا

تولیدکننده:

پروفیل، در، پنجره، پارتیشن، نمای شیشه‌ای، سقف کاذب، نرده، ملزومات اداری و کرکره برقی سیستم پیش ساخته و پیش رنگ شده

دفتر مرکزی: تهران، خیابان ویلای شمالی،

شماره ۲۶۴، ساختمان سکو

تلفن: (۱۰ خط) ۸۹۰۳۸۶۶

تلاکس: SEIR ۲۱۴۳۲۷ فاکس: ۸۸۰۲۵۰۰

E-mail: Secco @ dpi.net.ir

اساسی ترین مقوله های رشد هر کشور است و توجه به تغییرات آن وضع عمومی اقتصاد یک کشور را به خوبی نشان می دهد. علیرغم پیش بینی ۵/۱ درصد رشد در برنامه دوم دلایل متعددی، از جمله کاهش بهای جهانی نفت، فشار بدهی های خارجی، رکود و کاهش سطح تمایل به سرمایه گذاری و فرار سرمایه از کشور سبب شد تا در طول برنامه دوم دستیابی به هدف پیش بینی شده رخ ندهد که حاصل عملی آن بروز نابسامانی در وضع اجتماعی جامعه است. جدول یک رشد تولید ناخالص داخلی را در برنامه دوم نشان می دهد.

در حال حاضر سهم سرانه هر ایرانی در تولید ناخالص ملی در سال ۷۸ به ترتیب برای بهای تبدیل دلار به نرخ های ۱۷۵ شناور و ۸۱۰ واریزنامه ای و ۸۷۰ تومان بازار آزاد به ترتیب ۳۶۰۰، ۷۷۷، ۷۲۴ دلار با احتساب جمعیت ۶۲

میلیون و ۹۱۲ هزار نفری کشور در ایران است. از این نظر تولید ناخالص ایران نیز به ترتیب ۲۲۶ (براساس ارز شناور) ۱۲۲ (براساس ارز صادراتی)، ۴۸ (ارز واریزنامه ای) و ۴۸ (ارز آزاد) میلیارد دلار است. (وجود چند نرخ ارز سبب شده تا نتوان به روشنی در مورد تقسیم بندی ایران از نظر تولید ناخالص داخلی در سطح جهان قضاوت کرد.) جدول دو بیان کننده پیش بینی لایحه برنامه سوم برای سال های ۷۹ تا ۸۳ است که حاصل مورد نظر آن تحقق رشد ۶ درصد در طول این سالها است. این رقم یک فاکتور اساسی برای دولت است، چراکه کل فرض مدل اقتصادی برنامه، از جمله میزان سرمایه گذاری لازم در طول این سالها و افزایش اشتغال در طول این برنامه، براساس این میزان رشد پیش بینی محاسبه شده است.

از نظر سابقه عملکرد و رویکرد کنونی اقتصاد کشور به نظر نمی رسد دولت بتواند در طول برنامه سوم شرایط سرمایه گذاری لازم برای تحقق رشد اقتصادی (۸/۵ درصد خصوصی و ۵ درصد دولتی) را در کشور ایجاد کند، تغییر ساختار نظام کشور، تأمین امنیت سرمایه گذاری، کنترل تورم، ایجاد و

مجموعه عوامل کنونی نشان می دهد رشد متوسط ۶ درصدی اقتصاد در طول برنامه سوم امکان پذیر نیست و فقط می توان به رشدی ۳ یا ۴ درصدی امیدوار بود.

اصلاح بازارهای پولی و سرمایه ای کشور از جمله مواردی است که برای تحقق یافتن آن میزان سرمایه گذاری پیش بینی شده در برنامه، الزامی است. برقراری هماهنگی میان بخش های اقتصادی، اجتماعی، اداری، قضایی و سیاسی کشور از جمله عوامل بنیادینی است که می تواند دولت را در دستیابی به این هدف یاری کند. اما در مجموع با توجه به شرایط کنونی اقتصاد ایران انتظار نمی رود متوسط رشد تولید ناخالص داخلی در برنامه سوم از ۳ تا ۴ درصد فراتر رود.

۲- هزینه ها و درآمد دولت

در طول برنامه دوم درآمدهای دولت عموماً تحت تأثیر میزان فروش ارز (دلار) در بازار داخلی قرار داشته است. در واقع دولت از طریق فروش دلار در بازار داخلی به میزان درآمد ریالی مورد نیاز خود دست یافته است. البته در مواردی که دولت با کاهش درآمدهای ارزی خود (کاهش بهای نفت در بازار جهانی) یا فشار بازپرداخت بدهی های خارجی روبرو بوده است اقدام به تغییر نرخ پایه فروش ارز کرده است که نمونه آن ارقام در ارقام درآمد سال ۷۴ دولت مشخص است. (جدول سه و

چهار روند تغییر درآمد و هزینه دولت را در طول برنامه دوم نشان می دهد.) ضعف نظام مالیاتی کشور سبب شده است تا وابستگی دولت به درآمد حاصل از فروش ارز همچنان ادامه یابد، به طوری که در سال آینده (۷۹) و تمام طول برنامه سوم دولت همچنان به فروش دلار در بازار داخلی به عنوان منبع اساسی (با رشد ۳۷/۶ درصد و کل برنامه) متکی است که با توجه به محدودیت صادرات نفت و کالاهای غیرنفتی این رقم از محل تغییر پایه فروش دلار (مانند حذف نرخ ارز صادراتی یعنی هر دلار ۳۰۰ تومان) تأمین می شود. (جدول ۵ ترتیب درآمد / هزینه دولت در برنامه سوم و جدول ۶ ترکیب منابع درآمدی دولت در این سالها را نشان می دهد).

اتکای دولت به این روش کسب درآمد که در واقع «گرانفروشی دلار» است سبب می شود تا دولت بی محابا نسبت به ایجاد هزینه های جدید اقدام کند و در یک یا دو سال بعد که به دلیلی افزایش نرخ تورم به عنوان یکی از عوارض ایجاد این درآمد کاذب با کمبود درآمد مواجه می شود، نسبت به تغییر دوباره نرخ پایه تبدیل اقدام نماید که این امر به معنای ادامه دور تسلسلی است که نرخ دلار در ایران را از ۷۰ ریال به ۸۱۱۰ ریال فعلی افزایش داده است و براساس یکی از ارزیابی های انجام شده ادامه روند کنونی سبب خواهد شد تا در پایان برنامه سوم نرخ مبادله هر دلار به واری ۱۵ هزار ریال (۱۵۰۰ تومان) برسد. براساس آمار، نسبت هزینه دولت به GDP (تولید ناخالص ملی) از رقم ۳ درصد در سال ۷۱ به رقم ۲۰/۹ درصد در سال ۷۷ رسیده است. در این مدت نسبت درآمد به GDP دولت از ۱۵/۵ به ۱۸/۸ و کسر بودجه دولت از ۱/۶ به ۲/۵ درصد بالغ شده است.

مشکلات متعدد دولت در زمینه دریافت مالیات واقعی از درآمد ثروت، فرار و معافیت گسترده مالیاتی به ویژه در کانون های ثروت داری نفوذ سیاسی، وجود قاچاق گسترده کالا و نامشخص بودن سرنوشت نرخ ارز در کشور همگی

از مواردی هستند که در کنار تغییرات خارجی بهای نفت و کالاهای صادراتی ایران توازن و

جمهوری (آقای هاشمی) رقم رسمی تورم در کشور ۲۲ درصد اعلام می‌شد، اما در محاسبه این رقم

جدول یک - تولید ناخالص ملی در برنامه دوم به قیمت ثابت سال ۶۱ - ارقام به میلیارد ریال

سال	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸
برنامه	۱۴۴۶۵	۱۵۲۰۰	۱۵۹۷۲	۱۶۷۸۳	۱۷۶۳۵
عملکرد	۱۳۸۸۴	۱۴۶۹۴	۱۵۱۹۴	۱۵۴۴۶	۱۵۷۸۶*
رشد واقعی %	۴/۵	۵/۸	۳/۴	۱/۶	۲/۲-۲/۴*

* برآورد

تحقق درآمد و هزینه‌های دولت در یک دهه

لحاظ تغییرات نرخ ارز که تأثیر مؤثری بر نرخ تورم

جدول دو - تولید ناخالص ملی - میلیارد ریال - قیمت ثابت سال ۶۱

سال	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	میانگین
برنامه	۱۸۲۲۸	۱۹۴۴۲	۲۰۷۰۵	۲۲۰۹۳	۲۳۵۹۵	
% رشد پیش‌بینی شده	۲/۵	۵/۵	۶/۵	۶/۷	۶/۸	۶

در جامعه دارد

سبب می‌شود

تا نرخ تورم

اعلام شده در

هر سال با

شک توأم

باشد. این روند در سال‌های اجرای برنامه سوم، و

در صورت اجرای مصوبه لزوم افزایش

حقوق کارمندان دولتی به میزان تورم سالانه

جدول سه - درآمد دولت در طول برنامه دوم / ارقام میلیارد ریال / قیمت جاری

سال	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸
برنامه	۳۶۲۱۹	۴۱۱۲۱	۴۶۵۵۸	۵۲۷۶۳	۶۰۶۵۰
عملکرد	۴۱۵۷۵	۵۷۲۷۶	۶۲۵۶۹	۶۴۸۲۸	
درصد تحقق	۱۱۴/۸	۱۳۹/۳	۱۳۴/۴	۱۲۲/۹	
رشد واقعی %	۴۲/۲	۳۷/۸	۹/۲	۳/۶	

جدول چهار

سال	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸
برنامه	۳۶۳۹۴	۴۱۲۹۶	۴۶۷۷۳	۵۲۹۳۸	۶۰۸۲۵
عملکرد	۴۱۳۳۱	۵۶۷۸۳	۶۵۷۲۸	۷۱۴۷۴	
درصد تحقق	۱۱۳/۶	۱۳۷/۵	۱۴۰/۵	۱۳۵	
رشد واقعی %	۴۳	۳۷/۴	۱۵/۸	۷/۸	

* همانطوری که دیده می‌شود در طول این برنامه درآمد و هزینه‌های دولت به مراتب بیشتر از پیش‌بینی‌ها بوده است که انحراف مخرب برای ساختار کلی اقتصاد کشور ارزیابی می‌شود.

مشکل‌زاتر خواهد بود. وجود پاره‌ای از ارقام و سیاست‌ها در برنامه سوم توسعه، از جمله کسری بودجه، رشد مالیات‌ها، تبدیل نرخ پایه هزینه‌های گمرکی از دلار ۱۷۵ تومانی به واریزنامه‌ای، تلاش در جهت کاستن از یارانه‌ها بالاخره نیازهای درآمدی دولت سبب شده تا این‌گونه به نظر رسد که تحقق اهداف برنامه سوم در مورد نقدینگی و تورم همانند برنامه دوم خواهد بود و انحرافات چشمگیری حادث شود. هرچند نمی‌توان از نظر دور داشت که ممکن است دولت با ارجحیت دادن بحث عدالت اجتماعی بر الزامات توسعه در مدت کوتاهی به بهای حفظ کشور در رکود اقتصادی و به تأخیراندازی بحران‌ها - همانند سال ۷۳ و ۷۴ (نرخ تورم را به صورتی مصنوعی مهار کند.

۴- اشتغال

اشتغال و پرهیز از مواجهه با بحران بیکاری در

کشور یکی از اساسی‌ترین اهداف برنامه سوم

اقتصادی دولت است که در آن براساس پیش‌بینی

نرخ ۶ درصدی رشد اقتصادی مقرر شده طی

سال‌های اجرای برنامه اشتغال جدید به میزان

۴/۶ درصد و رشد

بهره‌وری نیروی

انسانی به میزان

۱/۴ درصد محقق

شود. در بحث

ایجاد اشتغال

جدید، این رقم

بیان‌کننده آن است

هر سال باید ۷۶۵

هزار فرصت شغلی

جدید ایجاد شود.

براساس آمار

موجود، در

سال‌های ۷۰ تا

۷۵ (دوران

شکوفایی ناپایدار

اقتصاد ایران)

سالانه حداکثر

۲۹۰ هزار فرصت شغلی در کشور ایجاد شده باشد. به نظر می‌رسد در سال‌های اجرای برنامه دوم نیز از ۱/۹ میلیون فرصت شغلی پیش‌بینی شده تنها

جدول پنج - پیش‌بینی درآمد و هزینه دولت در برنامه سوم / میلیارد ریال / قیمت ثابت و با لحاظ نرخ تورم

سال	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	رشد متوسط
کل درآمد	۱۱۰۰۴۸/۶	۱۲۸۵۳/۸	۱۵۲۵۴/۱	۱۸۳۸۲۱/۱	۲۲۱۵۴۴/۲	۱۹/۵
کل هزینه	۱۱۰۹۸۸/۶	۱۲۹۷۸۴/۸	۱۵۴۰۳/۱	۱۸۵۶۷۱/۱	۲۲۳۶۰۴/۲	۱۹/۶
کسری بودجه	-۹۴۰۰	-۱۲۴۵	-۱۴۴۰	-۱۸۵۰	-۲۰۶۰	۲۰/۸

واقعیت‌های آماری، واقعیت‌های اجتماعی، از جمله تمایل بیشتر بانوان برای کسب فرصت شغلی در جامعه سبب می‌شود تا کشور در

سال‌های آینده با بحران فوق‌العاده بیکاری روبرو شود. حضور حدود ۳ میلیون مهاجر خارجی در کشور، ضعف

نظام جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، مشکلات مربوط به قانون کار و

۱/۳ میلیون شغل ایجاد شده است. از سوی دیگر، با توجه به اینکه کشور با جمعیت جوان فراوانی روبرو است و همچنین به دلیل این واقعیت که در طول ۲۰ سال (۵۵ تا ۷۵) عملاً سالانه ۱/۲ درصد

جدول شش - منابع درآمدی دولت در برنامه سوم

منبع درآمدی دولت در برنامه سوم	رشد
۱) درآمد نفت	۲۰/۸
درآمد صادرات نفت	۲/۴
درآمد صادرات فرآورده‌های نفتی	-۱۰/۷
درآمد حاصل از فروش ارز	۲۷/۶
۲) درآمد مالیاتی	۲۳/۲
۳) سایر درآمدها	۱۳/۳

سرمایه‌گذاری خارجی نیز علیرغم تصویب سرمایه‌گذاری خارجی به میزان ۷۲۲ میلیون دلار در سال‌های ۷۲ تا ۷۶ در هیأت دولت مقدار سرمایه‌گذاری واقعی تنها ۴۰ میلیون دلار تخمین زده می‌شود. در کنار این ارقام، فرار گسترده سرمایه از کشور که در خلأ امنیت اقتصادی حادث شده موجب گردیده که کشور به دلیل نبود سرمایه کافی امکان ایجاد اشتغال جدید را از دست بدهد. وجود هزاران طرح نیمه تمام (براساس پارادای آمار ۱۴ هزار طرح) خود نشانه‌ای از کمبود سرمایه است. بدون سرمایه، و با ادامه روند کنونی، آنچه که اتفاق خواهد افتاد گسترش بیکاری از ۱۵ درصد کنونی به رقمی در حدود ۳۰ درصد در پایان برنامه سوم است

جدول هشت - نرخ تورم و نقدینگی در سالهای برنامه سوم

سال	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	میانگین
نقدینگی	۲۰/۸	۱۸	۱۵/۷	۱۴/۲	۱۳/۱	۱۶/۴
تورم	۱۹/۹	۱۷/۴	۱۵/۳	۱۴	۱۳	۱۵/۹

ارزیابی‌های مستقل). گفتمانی است تحقق رشد اقتصادی ۶ درصدی و رشد

اشتغال ۲/۶ درصدی در سال نیازمند رشد تشکیل سرمایه ملی به سالانه حدود ۷/۱ درصد در طول برنامه سوم است که تحقق آن بعید به نظر می‌رسد.

۵- صادرات غیرنفتی

حجم صادرات غیرنفتی کشور در طول برنامه دوم در جدول ۹ آورده شده است. در طول سال‌های ۷۴ تا ۷۶ صادرات غیرنفتی کشور به دلیل مسأله تثبیت مصنوعی بهای دلار، سیاست‌های تجاری مغایر صادرات و ضعف بازاریابی و نبود بازرگانان توانا در سطح کشور کاهش چشمگیری یافت و حتی در زمینه کالاهای سنتی ایران، از جمله فرش، صادرات آن از رقم ۲/۱ میلیارد دلار در سال ۷۳ به کمتر از ۶۰۰ میلیون دلار در سال ۷۵ رسید. در کنار کاهش ارزش صادرات، ارزش هر کیلو کالای صادراتی ایران نیز در طول برنامه دوم کاسته شد. (این ادامه در صفحه ۶۳

مسجدودیت در ارائه تسهیلات بانکی، وجود بیکاری پنهان، رکود اقتصادی و رشد ناکافی اقتصادی در سال‌های گذشته و ادامه آن حداقل در

جدول نه - صادرات غیرنفتی در سالهای برنامه دوم

سال	وزن هزارتن	ارزش میلیون دلار	ارزش هر تن کالای صادراتی دلار
۷۴	۶۹۹۰	۳۲۵۱	۴۶۵
۷۵	۷۰۴۱	۳۱۰۶	۴۴۱
۷۶	۸۶۹۰	۲۸۷۶	۳۳۱
۷۷	۱۴۴۶۰	۳۰۱۳	۲۰۸
۷۸*	۷۳۷۷	۱۵۸۲	۲۱۴

* آمارهای شش ماهه نخست سال

ضعف بازاریابی و نبود بازرگانان توانا در سطح کشور کاهش چشمگیری یافت و حتی در زمینه کالاهای سنتی ایران، از جمله فرش، صادرات آن از رقم ۲/۱ میلیارد دلار در سال ۷۳ به کمتر از ۶۰۰ میلیون دلار در سال ۷۵ رسید. در کنار کاهش ارزش صادرات، ارزش هر کیلو کالای صادراتی ایران نیز در طول برنامه دوم کاسته شد. (این ادامه در صفحه ۶۳

۳ سال اول اجرای برنامه سوم مشکلاتی است که دولت در زمینه ایجاد اشتغال با آن روبرو است. نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت در طول برنامه دوم علیرغم پیش‌بینی رشد ۶/۲ درصدی سالانه آن در طول سالهای ۷۴ تا ۷۷ به ترتیب سالانه ۳/۲، ۸/۳ و ۱/۵-۶/۳- درصد رشد را شاهد بود که بسیار ناامید کننده است. از نظر جلب

اشتغال سربار (کاهش کارایی نیروی انسانی) در کشور ایجاد شده است به نظر نمی‌رسد دولت بتواند سالانه در برنامه سوم ۷۶۵ هزار فرصت شغلی (۲/۶ برابر سال‌های رونق گذشته و اندکی

جدول هفت - نرخ تورم در سالهای برنامه دوم

سال	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸
تورم	۴۹/۴	۲۳/۲	۱۷/۳	۲۰	۲۱/۸*

* برآورد ۸ ماه

کمتر از نیمی از کل فرصت‌های شغلی ایجاد شده در طول برنامه دوم) ایجاد کند. حتی با فرض ایجاد این شمار فرصت شغلی، کشور در سال ۸۳ با ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار بیکار (۱۰/۵ درصد نیروی کار در فرض حداقل) مواجه خواهد بود. در کنار

کاهش‌ها در شرایطی رخ داد که متوسط بهای کالاهای وارداتی ایران هفت برابر شده است. در

کلاً حضور بازرگانان و تجار خصوصی در سال‌های ۷۱ لغایت ۷۶ سهم بخش دولتی (علیرغم تلاش برای

در برنامه سوم فرض‌های خوش‌بینانه‌ای در مورد تحقق صادرات غیرنفتی دیده شده است. جدول ۱۰ نشان دهنده این فرضها است.

جدول ده - پیش‌بینی واردات و صادرات در طول برنامه سوم / ارقام میلیارد دلار

شرح	۷۱	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	جمع سالانه برآورد
هزینه‌های ارزی:						
واردات کالا و خدمات	۱۹/۷۲۶	۲۰/۸۹۴	۲۲/۳۱۳	۲۳/۹۴۶	۲۵/۵۵۸	۱۱۲/۳۳۷
کالا	۱۶/۳۸۰	۱۷/۲۴۲	۱۸/۴۱۰	۱۹/۷۵۵	۲۱/۰۸۲	۹۲/۷۶۹
خدمات	۳/۴۴۶	۳/۶۵۲	۳/۹۰۳	۴/۱۹۱	۴/۴۷۵	۱۹/۶۶۸
منابع ارزی:						
صادرات کالا و خدمات	۱۸/۴۱۴	۱۹/۵۰۰	۲۱/۰۷۹	۲۲/۷۹۷	۲۳/۸۷۵	۱۰۵/۶۴۷
نفت و گاز و فرآورده	۱۲/۶۴۷	۱۲/۳۱۹	۱۲/۵۴۳	۱۳/۰۹۱	۱۳/۵۴۹	۶۴/۱۴۹
کالاهای غیرنفتی	۴/۵۸۱	۵/۹۴۷	۷/۱۸۸	۷/۲۵۷	۸/۸۰۰	۲۴/۷۷۳
خدمات	۱/۱۸۶	۱/۲۳۴	۱/۳۲۸	۱/۴۴۹	۱/۵۰۸	۶/۷۹

کوچک‌سازی دولت) در صادرات از ۷/۷ به ۲۷/۳ درصد، و در واردات از ۳۲/۱ درصد به ۵۱/۹ درصد رسید که خود بیان‌کننده ساختار بد در مبادلات خارجی کشور بوده است. علیرغم تمام این واقعیت‌ها

سیاست پیمان سپاری، عدم عضویت در سازمان‌های بین‌المللی از جمله WTO، وجود فاصله تکنولوژیکی در ایران نسبت به کشورهای با درهای باز، سیاست‌های گمرکی نامشخص، سیستم بانکی ناکارآمد و عدم حضور بانکها و بیمه‌های خارجی سبب شده تا در کنار نبود بازرگانان توانمند تحقق برنامه سوم در زمینه صادرات غیرنفتی به تعبیر دکتر نجفی رییس سازمان برنامه و بودجه به پاشنه آشیل برنامه سوم تبدیل شود. در مجموع برنامه پنج ساله سوم توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور در بعد اقتصادی برنامه‌ای است همانند برنامه‌های اول و دوم با اهداف کلانی به ظاهر زیبا، اما در واقع غیرقابل تحقق.

سومین کتاب سال؛

سومین افتخار در کشاورزی ایران

سومین کتاب

بانک اطلاعات کشاورزی

دامپروری و آب ایران

ISBN 964010001

فراخوان برای حضور در

سومین بانک اطلاعات کشاورزی (دامپروری، دامپزشکی و داروهای دامی، باغبانی، دفع آفات و حفظ نباتات، ماشین آلات و ادوات کشاورزی، جنگل و مرتع، آب و آبخیزداری و تاسیسات آبرسانی، شیلات و آبزیان و صیادی، صنایع غذایی)، مهندسی مشاور، پیمانکاران و مجریان

سومین کتاب سال کشاورزی، دامپروری و آب ایران آماده دریافت مشخصات و اطلاعات شرکت، مزرعه و کارخانه تحت مدیریت شما جهت معرفی می باشد.

THE IRAN AGRICULTURAL YEAR BOOK
سندوق پستی ۵۴۶۷-۱۴۱۵۵ تهران
تلفن: ۸۸۳۲۳۶۱ (۵ خطی) فکس: ۸۸۳۲۳۶۱

تهران - خیابان مفتح، خیابان گلزار، شماره ۵۴
سندوق پستی: ۵۴۶۷-۱۴۱۵۵ دورنگار: ۸۸۳۲۳۶۱

